

Het Haagsch TOEKOMST College

Jeroen Dijsselbloem

 MONTESQUIEU INSTITUTE
VAN WETENSCHAP NAAR SAMENLEVING

**PAARD
VAN
TROJE**

**Young
TheHague**

**HAAGSCH
TOEKOMST**
COLLEGE
MAGAZINE

Beste bezoeker van het Haagsch College

Fijn dat u naar het allereerste Haagsch TOEKOMST College van Jeroen Dijsselbloem bent gekomen, in samenwerking met de Gemeente Den Haag, Universiteit Leiden - Campus Den Haag en Young the Hageu.

In het allereerste Haagsch TOEKOMST College zal Eurogroepvoorzitter en minister van Financiën Jeroen Dijsselbloem vertellen over Nederlandse en Europese financieel-economische toekomst. Hij zal verder ingaan op de verwachte ontwikkelingen in eigen land en die voor Europa.

Het Haagsch TOEKOMST College is een jaarlijks evenement waarin een prominente Nederlander aan het einde van het jaar zijn toekomstvisie geeft.

Inhoudelijke goodiebag

Als dank voor uw komst bieden we u in samenwerking met het Montesquieu Instituut en Repro van der Kamp deze inhoudelijke goodiebag aan.

U vindt hierin interessante artikelen van Europa Nu, partner van het Montesquieu Instituut.

Ook blikken we met een aantal foto's kort terug op alle Haagsch Colleges van 2015.

Agenda Haagsch College

Het Haagsch College dat u alvast in uw agenda kunt zetten:

Minister Koenders: De Grenzen van Europa 11 januari

De aanslagen in Parijs, het vluchtelingenvraagstuk en de verslechterde relatie met Rusland... Wat betekent dit alles voor Europa?

Aan het begin van het Nederlands voorzitterschap van de EU geeft minister Koenders van Buitenlandse Zaken 11 januari een Haagsch College over de Grenzen van Europa.

Houdt onze website www.haagschcollege.nl in de gaten voor de komende colleges. We hopen u de volgende keer weer te begroeten.

De initiatiefnemers van het Haagsch College, Freek Ewals en Vincent Rietbergen

Het Ministerie van Financiën en de Minister

Door de redactie van Europa Nu,
partner van het Montesquieu Instituut

Het ministerie van financiën speelt een centrale rol bij het vertalen van het algemeen regeringsbeleid in financieel beleid. Daarnaast coördineert het de openbare uitgaven en zorgt het ministerie voor de inning van de belastinggelden.

*Ministerie van Financiën –
Copyright: WikiMedia Commons/Pvt pauline*

Het ministerie is verantwoordelijk voor het beleid ten aanzien van de financiën van lagere overheden als provincies en gemeenten. Het monetaire beleid is eveneens een zorg van dit ministerie.

Specifieke taken zijn:

- de domeinen (de bezittingen van het Rijk, zowel roerend als onroerend goed)
- de werking van financiële markten
- muntbeleid
- de staatsloterij
- buitenlandse financiële betrekkingen
- ondernemingsfinanciering en investeringen
- douanebeleid

minister	Jeroen Dijsselbloem (PvdA)
staatssecretaris	Eric Wiebes VVD)
secretaris-generaal	Manon Leijten

Geschiedenis

Het departement werd in 1813 ingesteld. Sinds 1956 is er een staatssecretaris voor fiscale zaken.

De minister

Ministers zijn politiek verantwoordelijk voor een bepaald beleidsterrein. Met uitzondering van ministers zonder portefeuille geven zij politieke leiding aan een departement. Daarbij kunnen zij terzijde worden gestaan door staatssecretarissen. Een minister, meestal lid van één van de partijen die in de Tweede Kamer het kabinet steunen, moet het vertrouwen van de Tweede Kamer hebben om zijn functie te kunnen vervullen.

Minister van Financiën
Dijsselbloem –
Copyright: Flickr.com/pvdanl

Als een minister ontslag heeft aangeboden of zijn portefeuille ter beschikking heeft gesteld (en daarover nog niet is beslist) is de minister demissionair.

Politieke verantwoordelijkheid

Een minister is verantwoordelijk voor een bepaald beleidsterrein, of voor een combinatie van beleidsterreinen. Alle ministers gezamenlijk zijn verantwoordelijk voor het algemene regeringsbeleid, dat in de ministerraad wordt besproken. Wetsvoorstellen en nota's moeten door de ministerraad worden goedgekeurd voordat ze ter beoordeling naar de Tweede Kamer worden gezonden. Ook voorstellen voor algemene maatregelen van bestuur moeten door de ministerraad worden goedgekeurd.

Om te kunnen functioneren heeft een minister het vertrouwen van de Tweede Kamer nodig. Volgens het principe van

de ministeriële verantwoordelijkheid moet een minister aftreden wanneer hij niet meer het vertrouwen heeft van de meerderheid van de Tweede Kamer. Hij kan tot aftreden worden gedwongen wanneer het parlement het onder zijn verantwoordelijkheid gevoerde beleid afkeurt.

Uitvoerende taken worden in het algemeen verricht door een ministerie, ook wel departement genoemd. Ministeries ondersteunen de ministers ook bij de totstandkoming van het beleid, bijvoorbeeld bij het schrijven van nota's, het ontwerpen van wetten en (subsidie)regelingen. Elk departement staat onder leiding van een minister, die hiervoor politiek verantwoordelijk is. Het is echter niet noodzakelijk dat elke minister de politieke leiding over een departement heeft.

Het komt ook voor dat uitvoerende taken niet door het (bestuurs)departement worden verricht, maar door meer of minder zelfstandige overheidsorganisaties, zoals baten-lastendiensten (agentschappen) of zelfstandige bestuursorganen (ZBO's). Voor baten-lastendiensten geldt de ministeriële verantwoordelijkheid, maar voor ZBO's geldt alleen ministeriële verantwoordelijkheid voor zover de minister bevoegd is de ZBO te sturen.

Bestuur en beleid

Ministers zijn belast met bestuur op hun beleidsterrein, bijvoorbeeld als ze verantwoordelijk zijn voor de benoeming van personen in bepaalde functies of als van tijd tot tijd bepaalde criteria of tarieven moeten worden vastgesteld. Voor veel ministers is ook het vertegenwoordigen van Nederland in internationale instellingen, vooral in diverse Raden van de Europese Unie, een belangrijke taak.

In het algemeen zullen ministers ook bepaalde beleidsdoelstellingen willen realiseren, zoals het bevorderen of juist tegengaan van bepaalde ontwikkelingen. Hiertoe hebben ministers de beschikking over een aantal instrumenten.

Zo kunnen ministers nieuwe wetsvoorstellen indienen (dat kan ook betekenen dat bestaande wetten worden veranderd of afgeschaft), kunnen algemene maatregelen van bestuur of beleidsregels worden uitgevaardigd en kunnen subsidies worden verstrekt. Subsidies moeten wel op een wettelijke grondslag gebaseerd zijn, en er moet via een begrotingswet budget voor beschikbaar zijn. Een andere methode is het voeren van overleg of het maken van afspraken (bijvoorbeeld in de vorm van convenanten) met personen, bedrijven, organisaties of instellingen.

Wie worden minister?

Vaak bekleedden ministers voor hun ministerschap reeds een politieke of bestuurlijke functie. Het komt dan ook regelmatig voor dat een (oud-) politicus minister wordt. Op het moment van benoeming tot minister moet hij dan wel zijn Kamerzetel opgeven, omdat de functies van Kamerlid en ministerschap (behalve voor demissionaire ministers tijdens de formatieperiode) volgens de wet onverenigbaar zijn.

Het komt ook wel voor dat niet-politici minister worden. Meestal zijn zij dan wel lid van een politieke partij, en beschikken zij door hun carrière of achtergrond over zoveel deskundigheid dat zij 'ministeriabel' geacht worden. Gedacht kan daarbij worden aan hoogleraren.

Minister zonder portefeuille

Een minister zonder portefeuille is verantwoordelijk voor een bepaald beleidsterrein, maar heeft niet de leiding over een departement. Ministers zonder portefeuille hebben, anders dan staatssecretarissen, zitting in de ministerraad en kunnen dus ook meestemmen over alle beslissingen. De benoeming van een minister speciaal voor een bepaald beleidsterrein is een teken dat men dit onderwerp belangrijk vindt.

Voorbeeld van een minister zonder portefeuille is de minister voor Ontwikkelingssamenwerking. De ambtenaren die zich met dit onderwerp bezighouden, werken bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het budget van ontwikkelingssamenwerking maakt ook onderdeel uit van de begroting van Buitenlandse Zaken.

Tot de komst van staatssecretarissen in 1948 werden ministers zonder portefeuille aangesteld om ministers met een zwaar departement te ondersteunen. Deze taak is overgenomen door staatssecretarissen. In het verleden zijn ook wel eens ministers zonder portefeuille aangesteld, die als gezaghebbend persoon de belangen van Nederland bij internationale onderhandelingen goed zouden kunnen behartigen.

Soms wordt mede wegens de politieke verhouding in het kabinet gekozen voor instelling van een extra ministerspost.

Minister van staat

Minister van staat is een eretitel. Hij heeft dan ook geen zitting in de ministerraad. Meestal worden ervaren oud-politici door de Koningin tot minister van staat benoemd. Zij hebben veel kennis van hoe de politiek werkt, maar zijn zelf niet meer actief in de politiek. Een minister van staat wordt soms door de Koningin om advies gevraagd over politieke zaken. Bij een moeizame formatie of bij een staatsrechtelijke

kwestie, kan zijn ervaring van pas komen.

Plaatsvervanging

Bij afwezigheid van een minister treedt de staatssecretaris op als plaatsvervanger. Is ook de staatssecretaris afwezig dan treedt een andere minister op als minister ad interim (a.i.). Iedere minister heeft een vaste plaatsvervanger.

Historische ontwikkeling

Oorspronkelijk waren ministers dienaren van de Koning. Minister is Latijn voor dienaar. In het begin van de 19e eeuw hadden ministers die rol nog. De Koning benoemde en ontsloeg zijn ministers naar welbehagen. Ministers hoefden dan ook alleen aan hem verantwoording af te leggen.

Met de invoering van de ministeriële verantwoordelijkheid in 1848 en de opkomst van het parlementaire stelsel werd de rol van de Koning steeds kleiner en die van de ministers groter. De Tweede Kamer bepaalde of een minister kon blijven zitten of niet.

Die situatie bestaat nu nog steeds. Wel is de laatste jaren discussie ontstaan over de reikwijdte van de ministeriële verantwoordelijkheid. Zo konden ministers aanblijven ondanks fouten of discutabele beslissingen van het ambtenarenapparaat. De ministers hadden het niet geweten en konden er dus ook niets aan doen. Overigens heeft de meerderheid van Tweede Kamer in de bedoelde gevallen niet het vertrouwen in de betreffende ministers opgezegd.

Na debatten over fouten of discutabele beslissingen gaan ministers die niet aftreden vaak als 'aangeschoten wild' of 'beschadigd' door het leven. Zij kunnen in het algemeen aanblijven omdat de coalitiefracties in de Tweede Kamer het om politieke redenen niet opportuun achten om de val van een kabinet te riskeren door het aftreden van een minister af te dwingen. Ook kan het voor politieke partijen electoraal aantrekkelijk zijn wanneer bewindspersonen van concurrerende partijen te boek staan als 'aangeschoten wild'.

HAAGSCH COLLEGE

MINISTER BERT KOENDERS

Haagsch College over de Grenzen van Europa

11 januari 2016 @ Paard van Troje
Reserveer nu: haagschcollege.nl

**PAARD
VAN
TROJE**

Partner

**Universiteit
Leiden**
Campus Den Haag

ALLE HAAGSCH COLLEGES VAN 2015

Van Jan Peter Balkenende tot Jeroen Dijsselbloem

Foto's door: Freek van den Bergh & Cashmira Hoogenraad

Jan Peter Balkenende

Jeanine Hennis

Christ Klep

Hans Wiegel

Mathijs Bouman

Arend Jan Boekestijn

Masterclass Edwin Bakker

Alexander Rinnooy Kan

Jozias van Aartsen

Herman Pleij

Tom Middendorp

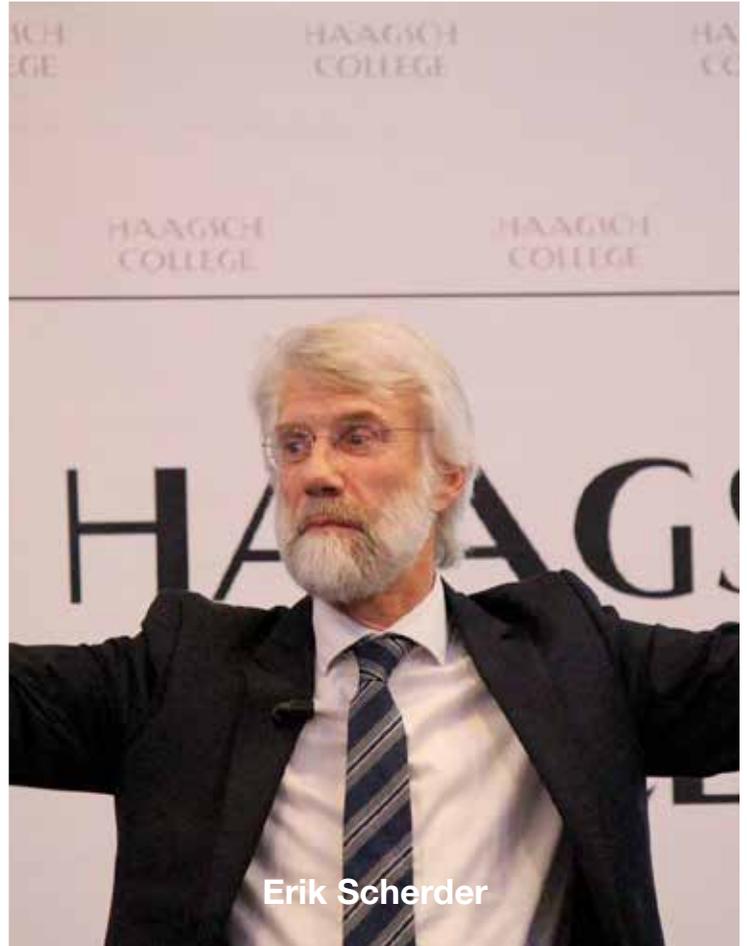
Olaf Koens

Dick Schoof

Masterclass Rob de Wijk

Erik Scherder

Joris Luyendijk

STATE-X
NEW
FORMS

11 + 12 DECEMBER
PAARD VAN TROJE
DEN HAAG

AVISHAI
COHEN

SNARKY PUPPY ▲ TIES MELLEMA
BILL LAURANCE PROJECT
ELEPHANT9 FT. TERJE RYPDAL
MARK GUILIANA BEAT MUSIC
AVISHAI COHEN (TRUMPET) BIG VICIOUS
IRMLER & LIEBEZEIT ■ STUFF ● EN MEER...

INFO & TICKETS: WWW.STATE-XNEWFORMS.NL

Onderdelen van de begroting

Door de redactie van Parlement en Politiek,
partner van het Montesquieu Instituut

Met het oog op deze negatieve effecten kwam de Europese Commissie in 2011 met een voorstel om de transacties in CDS door beleggers die géén eigenaar zijn van de onderliggende obligatie, te verbieden. Op 15 november 2011 steop wanbetaling) zijn in een aantal gevallen zodanig

Volgens de Comptabiliteitswet van 2001 hebben begrotingen betrekking op een begrotingsjaar en bestaan ze uit een aantal onderdelen, namelijk een begrotingsstaat waarin begrotingsartikelen zijn opgenomen en een toelichting bij de begrotingsstaat. De begrotingsstaat wordt bij wet vastgesteld.

Prinsjesdag 2015 – Copyright: Flickr.com/EduArt65

Uit welke begrotingen bestaat de Rijksbegroting?

De Rijksbegroting als geheel bestaat uit een aantal afzonderlijke begrotingen. Volgens de Comptabiliteitswet gaat het daarbij om de begrotingen van:

- de ministeries (de zogenaamde ‘departementale begrotingen’)
- nationale schuld
- koninkrijksrelaties, tenzij de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten die samenhangen met koninkrijksrelaties worden opgenomen in de begroting van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- het koninklijk huis
- de zogenaamde ‘colleges’ (hiermee worden bedoeld: de Hoge Colleges van Staat, het Kabinet van de Koning, de kabinetten van de Gouverneurs van Aruba, Curaçao en Sint Maarten)
- de zogenaamde ‘begrotingsfondsen’

Begrotingsstaat

De begrotingsstaat moet afzonderlijk bij wet worden vastgesteld. Eventueel kunnen de begrotingsstaat van een departementale begroting en de begroting van een begrotingsfonds in één wet worden vastgesteld.

Begrotingsartikelen

Begrotingsartikelen zijn de begrotingsposten waaruit de begrotingsstaat is opgebouwd. Volgens de Comptabiliteitswet zijn ze de kleinste eenheid waaruit de begrotingsstaat bestaat. Het gevolg hiervan is dat de Tweede Kamer wel de totaalbedragen op een begrotingsartikel kan amenderen, maar binnen een begrotingsartikel niet kan amenderen.

De begrotingsartikelen geven voor het betreffende begrotingsjaar de maximaal beschikbare bedragen voor uitgaven en verplichtingen voor dat begrotingsjaar weer, alsmede de ontvangstenraming. Begrotingsartikelen hebben een artikelnummer en een artikelomschrijving (dat wil zeggen een naam).

Beleidsartikelen en niet-beleidsartikelen

Er bestaan twee soorten begrotingsartikelen:

- beleidsartikelen (voor verplichtingen, uitgaven en ontvangsten die betrekking hebben op een bepaald onderdeel van het beleid);
- niet-beleidsartikelen.

Op grond van de Comptabiliteitswet kan de begroting drie niet beleidsartikelen bevatten, namelijk met de omschrijving:

- 'Algemeen' (voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten die niet aan een beleidsartikel worden toegedeeld);
- 'Geheim' (voor de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten waarvan openbaarmaking via toedeling aan een beleidsartikel niet in het belang van de staat is);
- 'Nominaal en onvoorzien', een administratief begrotingsartikel waarvan de bedragen voor verplichtingen en uitgaven zowel positief als negatief kunnen zijn.

Ten laste van het begrotingsartikel 'Nominaal en onvoorzien' kunnen niet rechtstreeks uitgaven worden gedaan en verplichtingen worden aangegaan. De hiervoor bestemde middelen moeten eerst naar een begrotingsartikel worden overgeheveld dat speciaal voor de betreffende uitgaven en verplichtingen bedoeld is.

Als de minister van Financiën dit toestaat, kan een begroting eventueel andere niet-beleidsartikelen bevatten.

Toelichting bij de begrotingsstaat

De toelichting moet per begrotingsartikel meerjarig inzicht verschaffen in de verplichtingen, de programma- en apparaatsuitgaven en de ontvangsten. 'Meerjarig' wil zeggen: vanaf twee jaar voorafgaand aan tot en met vier jaar volgend op het begrotingsjaar.

Bijvoorbeeld: in de toelichting bij de begroting voor 2004 moeten voor ieder begrotingsartikel ook de cijfers over 2002 en 2003 en de ramingen voor 2005, 2006, 2007 en 2008 weergegeven worden.

De toelichting bij de begrotingsstaat moet voor ieder beleidsartikel in elk geval inzicht verschaffen in:

- algemene en indien van toepassing nader geoperationaliseerde doelstellingen die worden nagestreefd;
- instrumenten die voor het bereiken van die doelstellingen worden ingezet.

Met andere woorden, in de toelichting moet niet alleen staan wat het beleid kost, maar ook wat ermee bereikt moet worden en op welke manier dat gebeurt.

De toelichting bij beleidsartikelen moet ook informatie verschaffen over beleidsdoelstellingen, doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid. Voor de apparaatsuitgaven moeten waar mogelijk doelmatigheidsgegevens vermeld worden.

De beleidsartikelen moeten ook informatie bevatten over de mate waarin de meerjarig beschikbare bedragen voor het verrichten van uitgaven juridisch verplicht of anderszins gebonden zijn (budgetflexibiliteit). Op die manier kan de Tweede Kamer zien in hoeverre de geraamde uitgavenbedragen nog vrij besteedbaar zijn.

Economische en Monetaire Unie (EMU)

Door de redactie van Europa Nu,
partner van het Montesquieu Instituut

Tijdens de Europese Raad van Maastricht in 1991 maakten de toenmalige Europese regeringsleiders afspraken over de oprichting van een Economische en Monetaire Unie (EMU) om zo de Europese economieën en munteenheden meer op één lijn te krijgen. Het plan van de EMU bestond uit drie stappen en werd vastgelegd in het Verdrag van Maastricht (1992). Het uiteindelijke doel was de invoering van een Europese eenheidsmunt, de euro. De landen die de euro als valuta hebben ingevoerd, worden samen de eurozone genoemd.

Totstandkoming

In 1979 werd op Frans-Duits initiatief het Europees Monetair Stelsel (EMS) opgericht. De deelnemers spraken af om hun valuta binnen vaste bandbreedten ten opzichte van een spilkoers te laten fluctueren: 2,25 procent voor de meeste sterke munten en 6 procent voor een paar zwakkere munten. De Economische en Monetaire Unie (EMU) gaat veel verder dan het EMS.

The Economic and Monetary Union (EMU) in the year 2015.

Members of the Eurozone
ERM-II-member with opt-out (Denmark)
EU-member with opt-out (United Kingdom)
The rest of the EU-members

De EMU in 2015 – Copyright: Wikimedia Commons/Kolja21

De EMU is het onderwerp geweest van een Intergouvernementele Conferentie (IGC) die in december 1991 in Maastricht is afgerond.

Er worden binnen de EMU drie fases onderscheiden:

1990–1994: De lidstaten liberaliseerden het kapitaalverkeer volledig. Dit houdt onder meer in dat de EU-burger in elke lidstaat een bank- en spaarrekening kan openen, een hypotheek kan afsluiten, een lening kan aangaan, een verzekering kan afsluiten en aandelen en obligaties vrij kan verhandelen.

1994–1999: In Frankfurt werd het Europees Monetair Instituut (EMI) opgericht, de voorloper van de Europese Centrale Bank (ECB). Het EMI had als taak de coördinatie van het monetaire beleid van de lidstaten te versterken met het oog op prijsstabiliteit. Het EMI werd geraadpleegd door de nationale centrale banken voordat een belangrijke beslissing kon worden genomen. Verder werden de nationale centrale banken onafhankelijk van de politiek, zoals de Bundesbank en De Nederlandsche Bank dat al waren. Tegelijkertijd moest de economische convergentie planmatig worden vergroot. Daarbij ging het vooral om de budgettaire discipline; het terugdringen van het begrotingstekort van de lidstaten tot minder dan 3 procent van het bruto nationaal product (BNP) en de staatsschuld tot minder dan 60 procent van het BNP.

In mei 1998 werd (op basis van de cijfers over 1997) besloten welke landen aan de EMU zouden deelnemen. Dat waren: België, Duitsland, Finland, Frankrijk, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal en Spanje. Vier landen bleven er voornamelijk buiten: Griekenland en Zweden, omdat zij niet voldeden aan de convergentiecriteria, en Denemarken en Groot-Brittannië, omdat zij niet wilden deelnemen. Deze twee landen hebben gebruik gemaakt van een zogenaamde “opt-out”-clausule, een speciale uitzonderingsmaatregel.

Vanaf 1999: de Monetaire Unie is een feit. Een volledig onafhankelijke Europese Centrale Bank (ECB) bepaalt het monetaire beleid. Belangrijkste taak van de ECB is het handhaven van de prijsstabiliteit, ofwel het beperken van de inflatie. Op 1 januari 2002 werden de euromunten en -biljetten in België, Duitsland, Finland, Frankrijk, Luxemburg, Ierland, Italië, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje en Griekenland in circulatie gebracht. De centrale banken en het bankwezen gingen onderlinge transacties in euro's uitvoeren. Op die datum werd ook de koers van de euro vastgesteld: 1 euro = 2,20371 gulden.

Nationale munten en biljetten moesten op zijn laatst op 28 februari 2002 uit de roulatie zijn genomen; dit was de zogenaamde ‘inwisselperiode’. Zweden wilde en mocht de euro nog niet invoeren. In 2003 stemde de meerderheid van de Zweedse burgers ‘nee’ in een referendum over invoering van de euro. Bovendien voldeed Zweden niet aan de formele eis om twee jaar lid te zijn van het wisselkoersmechanisme WKM II.

De tien nieuwe lidstaten die op 1 mei 2004 tot de Europese Unie toetraden waren verplicht de euro aan te nemen zodra zij aan alle criteria voldeden. Voor deze lidstaten gold dus geen uitzonderingsclausule. Op 1 januari 2007 voerde Slovenië de euro in. Sindsdien zijn Cyprus en Malta op 1

januari 2008 toegetreden tot de groep van eurolanden. Slowakije deed dit op 1 januari 2009, Estland op 1 januari 2011 en Letland op 1 januari 2014. Litouwen is op 1 januari 2015 toegetreden als negentiende land in de eurozone.

Wisselkoersmechanisme II

Het wisselkoersmechanisme II (ERM-II) moet schommelingen minimaliseren in de wisselkoersen tussen de euro en nationale munteenheden van Europese landen die nog niet tot de eurozone behoren. Dat gebeurt door middel van een zogenaamde spilkoers. Stabiele wisselkoersen zijn van belang voor de Europese gemeenschappelijke markt. Succesvolle deelname aan ERM-II is een voorwaarde voor EU-landen om toe te treden tot de eurozone.

Convergentiecriteria

De EU-lidstaten die deelnemen aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie (EMU), en die dus de euro willen invoeren, moeten voldoen aan zogenaamde convergentiecriteria. De convergentiecriteria worden ook wel de criteria van Maastricht genoemd, naar het Verdrag van Maastricht waarin ze voor het eerst werden geformuleerd. Overigens was bij de start van de EMU alleen de staatsschuld van Frankrijk, Engeland, Luxemburg en Finland kleiner dan 60 procent van hun respectievelijke BNP. De Commissie oordeelde dat in alle andere lidstaten (behalve indertijd in Griekenland) “de schuldquote in voldoende mate afneemt en de referentiewaarde in een bevredigend tempo nadert”. De Raad volgde dit advies van de Commissie op.

Begrotingstekort en staatsschuld Griekenland

Door de redactie van Europa Nu,
partner van het Montesquieu Instituut

Griekenland kampt al jaren met een extreem begrotingstekort en een enorme staatsschuld. Eind 2009 kwam aan het licht dat Griekenland jarenlang veel te rooskleurige cijfers had gepresenteerd. Toen de slechte situatie van Griekenland duidelijk werd, ontstond de angst dat de euro in gevaar zou komen als Griekenland failliet zou gaan. De overige euro-landen en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) schoten Griekenland in 2010 te hulp met een pakket noodleningen, om de stabiliteit van de eurozone te herstellen. Na dit eerste pakket volgde een tweede pakket in 2011 en een derde steunpakket in juli 2015.

Tsipras – Copyright: Flickr.com/linkeimep

Na lange onderhandelingen ging Alexis Tsipras akkoord met het derde steunpakket en de daarbij behorende bezuinigingsmaatregelen. In augustus nam Tsipras ontslag om nieuwe verkiezingen uit te schrijven. Syriza won de verkiezingen van 20 september 2015. Deze partij vormt nu samen met 'de onafhankelijke Grieken' opnieuw een kabinet, onder leiding van Syriza-leider Tsipras.

Op 17 november 2015 bereikte Griekenland een akkoord waardoor er een nieuw deel van de hulpleningen aan het land kan worden overgemaakt. Volgens de minister van Financiën is er een overeenkomst bereikt over alles wat er werd gevraagd. Griekenland kan rekenen op 2 miljard euro aan nieuwe hulpkredieten.

Start van de crisis

Net na het aantreden van een nieuwe Griekse regering in oktober 2009 onthulde de minister van Financiën dat zijn voorgangers stelselmatig valse, veel te rooskleurige cijfers over het Griekse begrotingstekort hadden gepresenteerd. Het begrotingstekort van Griekenland zou in 2009 12,7 procent van het bbp hebben bedragen, in plaats van 3,7

procent, zoals tot dan toe werd aangenomen.

Uit cijfers die Eurostat in november 2010 publiceerde bleek dat het begrotingstekort over 2009 nog hoger was, namelijk 15,6 procent. De ministers van Financiën van andere eurolanden (de 'eurogroep') en de Europese Commissie reagerden woedend toen bleek dat de Grieken jarenlang hadden gelogen over hun financiële positie.

Door het hoge begrotingstekort werd het erg lastig voor de Griekse overheid om geld te lenen. De steeds hogere rente die Griekenland op staatsleningen moest vergoeden, vergrootte het risico dat Griekenland de schuld niet meer kon terugbetalen. Herfinanciering van de Griekse staatsschuld werd zo steeds moeilijker.

Speculatieve beleggers zetten daarbij in op een faillissement van Griekenland. Zij kochten op grote schaal zogenoemde credit default swaps: een soort verzekeringen die veel geld opleveren als Griekenland zijn staatsleningen niet meer zou kunnen aflossen.

De Griekse crisis schaadde het algemene vertrouwen in de euro, met een koersdaling van de munt als gevolg. Zo bedreigden de Griekse problemen de stabiliteit van de gezamenlijke munt en werd er gevreesd voor een bredere eurocrisis door een domino-effect. Het Griekse bruto nationaal product leverde weliswaar slechts een kleine bijdrage aan de totale economie van de EU, maar wanneer meer zwakke eurolanden zoals Portugal, Ierland en Letland achter elkaar zouden omvallen, of wanneer één grote economie als de Spaanse zou gaan wankelen, zou dit grote problemen veroorzaken.

Reddingsplan

Om te voorkomen dat meerdere zwakke eurolanden in de problemen zouden komen, besloten de eurolanden en het IMF om Griekenland te hulp te schieten. Eind maart 2010 werden de eurolanden het eens over de opzet van een reddingsplan voor Griekenland. De hulp zou bestaan uit een combinatie van leningen van het IMF en van de eurolanden.

Griekenland vroeg op 23 april 2010 daadwerkelijk financiële steun aan. Op 2 mei 2010 maakten de eurolanden en het IMF bekend Griekenland te willen steunen met een lening van 110 miljard euro, verspreid over drie jaar. Hiervan kwam 80 miljard voor rekening van de eurolanden en 30 miljard voor het IMF. Nederland droeg in totaal 4,7 miljard euro bij. Alleen Slowakije weigerde bij te dragen aan het hulppakket voor Griekenland.

Naar aanleiding van de Griekse problemen werd het tijdelijke noodfonds EFSF voor eurolanden en uiteindelijk ook een permanent noodfonds opgericht. De lening van 110 miljard euro aan Griekenland kwam echter nog niet uit die fondsen.

Hoofdkwartier van de IMF in Washington D.C. –
Copyright: Flickr.com/perspective

Voorwaarden voor steun en controle

In ruil voor de steun eisten de Europese Commissie, de ECB en het IMF (tezamen de trojka genoemd) stevige maatregelen van Griekenland om het begrotingstekort terug te dringen. Overheidsuitgaven moesten worden teruggedrongen, belastinginkomsten verhoogd en de economie moest efficiënter worden.

Concreet omvatten de maatregelen die in juni 2011 door het Griekse parlement werden goedgekeurd:

- het aanzienlijk terugdringen van het aantal ambtenaren
- het beperken (dan wel het sluiten) van publieke voorzieningen en een versobering van de uitkeringen
- een verhoging van de vermogensbelasting
- het tegengaan van belastingontduiking
- het oprichten van een onafhankelijk agentschap, dat voor 50 miljard euro aan Griekse staatseigendommen moet privatiseren. Die privatisering moest in 2015 zijn afgerond
- verdere liberalisering van de transport- en energiemarkten

Vier keer per jaar brengen de Europese Commissie, de ECB en het IMF een rapport uit over de voortgang van de afgesproken hervormingen. Op basis van dat rapport beslissen de lidstaten van de eurozone of ze een volgend deel van de noodlening beschikbaar stellen en of aanvullende maatregelen nodig zijn. Alle lidstaten moeten daarover unaniem beslissen. In totaal wordt de noodlening in 13 delen verstrekt.

Steun bij doorvoeren hervormingen

Om Griekenland te helpen bij het uitwerken en invoeren van alle hervormingen heeft de Europese Commissie in juli 2011 de "Task Force for Greece" ingesteld. Deze taskforce bestaat uit experts die advies geven over structurele hervormingen

en maatregelen die economische groei en banen moeten opleveren. Ook begeleiden zij de bestuurlijk-administratieve aanpassingen die hiervoor nodig zijn. Zo assisteren de adviseurs bij het hervormen van het zorgstelsel, het juridisch systeem, het ambtenarenapparaat en de bestrijding van corruptie.

Tweede pakket noodleningen

Begin mei 2011 werd duidelijk dat de EU en Griekenland in gesprek waren over een aanvullende lening. Er volgden enkele maanden van harde onderhandelingen. Inzet waren de voorwaarden voor het gebruik van het Europese Noodfonds EFSF én de vraag of de private sector wel of niet, en zo ja verplicht of vrijwillig, een bijdrage moest leveren aan de nieuwe lening aan Griekenland.

Op de eurotop van 21 juli 2011 was men eruit. Griekenland werd een langlopende lening van 109 miljard euro toegezegd, tegen een lage rente van 3,5 procent. Dit geld was afkomstig van het EFSF. Ook werden de leningen uit het eerste pakket verlengd en werd de rente op die leningen verlaagd. Daarnaast zou de private sector (banken) een vrijwillige bijdrage moeten leveren; een deel van de schulden van Griekenland werd door de banken uiteindelijk kwijtgescholden. Het vertrouwen in de extra leningen was niet genoeg om de financiële markten te kalmeren. De dreiging van een faillissement van Griekenland kwam in het najaar van 2011 steeds dichterbij. Daarbij daalde ook het vertrouwen in de euro als munt en kwamen andere eurolanden verder in de problemen. Onder druk besloten de regeringsleiders van de eurolanden tijdens een top op 26 en 27 oktober 2011 tot extra maatregelen:

- voor de periode 2011–2014 werd de bijdrage vanuit het EFSF en het IMF verhoogd tot maximaal 130 miljard euro
- de private sector moest meer bijdragen. Het ging om een herstructurering van de Griekse staatsschulden: de Griekse schuld moet in 2020 gereduceerd zijn tot 120 procent van het bbp
- Griekenland moet uit toekomstige opbrengsten van privatiseringen tot 15 miljard euro bijdragen aan het EFSF

Om voor de noodleningen in aanmerking te komen moest Griekenland aan de strenge voorwaarden (extra bezuinigingen) voldoen en overeenstemming bereiken over de herstructurering met private obligatiehouders die aan Griekenland geld hadden geleend.

Na nieuwe onderhandelingen werd 27 november 2012 afgesproken dat Griekenland een lagere rente zou gaan betalen op de leningen, de looptijd van de leningen werd verdubbeld naar 30 jaar en de rentebetalingen over leningen werden naar latere jaren doorgeschoven.

Het structurele tekort, betalingen op schulden niet meegeteld, werd al in 2013 omgezet in een zogenaamd 'primaire overschot'. Door de leningen en bijbehorende rentelasten zal het Griekse begrotingstekort de komende jaren echter nog hoog blijven. Griekenland kreeg echter extra tijd om aan de Europese begrotingseisen te voldoen, zo zou het tekort pas in 2016 onder de de 3 procent-norm teruggebracht moeten zijn.

Politieke onrust in Griekenland

Met de bereikte overeenkomst van 26 en 27 oktober 2011 leek het acute gevaar van de eurocrisis geweken, totdat de toenmalige Griekse premier Papandreou eind oktober zei een referendum te willen houden over het afgesproken hulp-pakket van de Europese Unie en het IMF. Na de opluchting over het besluit tot een Europees hulppakket, veroorzaakte het voornemen van Papandreou opnieuw veel onrust in binnen- en buitenland. Het referendum ging uiteindelijk niet door, en Papandreou trad 4 november 2011 af. Voormalig vicepresident van de Europese Centrale Bank Lucas Papademos leidde een nieuwe regering van nationale eenheid. Die regering moest verder ingrijpen om aan de voorwaarden voor steun te voldoen, en geld te krijgen van private schuldeisers. In februari 2012 bereikte de Griekse regering een akkoord over de vereiste bezuinigingen. Het Griekse parlement stemde op 12 februari, onlangs felle betogingen in Athene, in met de bezuinigingsvoorstellen. En op 24 februari was er een akkoord met de private schuldeisers; bijna alle obligaties werden ingeruild voor obligaties die meer dan 50 procent minder waard waren.

Op 6 mei 2012 vonden parlementsverkiezingen plaats in Griekenland. Die werden gezien als een strijd tussen partijen die de bezuinigingen onder druk van Europa wel wilden uitvoeren en partijen die dat niet wilden doen. Als uiterste consequentie van het niet uitvoeren van de maatregelen werd een zogenaamde Grexit niet uitgesloten.

De twee traditioneel grootste partijen in Griekenland, Nieuwe Democratie en PASOK, hadden op verzoek van de eurogroep en het IMF garanties afgegeven zich ook na de verkiezingen te committeren aan het in februari 2012 goedgekeurde bezuinigingsprogramma. De partijen werden door de bevolking afgestraft en konden geen meerderheidsregering vormen. Op 17 juni 2012 gingen de Grieken daarom opnieuw naar de stembus.

Bij die verkiezingen wisten Nieuwe Democratie en Pasok wel samen een meerderheid in het parlement te behalen. Samen met een kleinere linkse partij vormden ze een regering onder leiding van ND-leider Antonis Samaras. Jean-Claude Juncker, toenmalig voorzitter van de eurogroep, had aangegeven

dat er gepraat kon worden om Griekenland iets tegemoet te komen.

Gevolgen voor de Griekse bevolking

De bezuinigingsmaatregelen waren een klap voor de economie van Griekenland en de Griekse bevolking. In 2010 daalden de lonen in de publieke sector met gemiddeld 15 procent. Bij staatsbedrijven was dat zelfs 30 procent. De pensioenen werden met 10 procent gekort. Er kwam maar geen einde aan de stijgende werkloosheid in Griekenland. In november 2014 lag de werkloosheid op 28 procent van de beroepsbevolking en de jeugdwerkloosheid zelfs op 61,4 procent. De bezuinigingsmaatregelen van de Griekse regering leidden daardoor tot heftige protesten onder de bevolking.

Evaluatie aanpak Griekse crisis

Op 5 juni 2013 publiceerde het IMF een eigen evaluatie van de aanpak van de crisis in Griekenland. Het IMF bleek opvallend kritisch te zijn over de voorwaarden die het zelf had opgelegd en concludeerde ook dat Griekenland eigenlijk niet in aanmerking had mogen komen voor steun.

De evaluatie stelde ook dat de Europese Commissie op veel fronten faalde vooruitgang te boeken. Ook zou de Commissie niet in staat zijn de reddingsoperatie goed te managen. Het komt zelden voor dat een instelling zo hard oordeelt over het eigen optreden of dat van partners.

De Commissie reageerde afwijzend op het rapport. De Commissie benadrukte dat de keuze om Griekenland te redden mede was ingegeven door de situatie in de rest van de eurozone; zonder hulp aan Griekenland hadden banken in de hele eurozone miljarden moeten afschrijven, met alle gevolgen van dien.

Inzet van de regering-Tsipras

Op 25 januari 2015 vonden opnieuw (vervroegde) parlementsverkiezingen plaats. Uit protest tegen de bezuinigingen die door voorgaande regeringen werden uitgevoerd, koos de Griekse bevolking massaal voor de links-radicalen partij Syriza. De partij beloofde de bezuinigingen terug te draaien, de belastingen te verlagen en uitkeringen te verhogen. Tevens beloofde ze zich hard te maken voor kwijtschelding van een flink deel van de staatsschuld door herstructurering.

Herstructurering houdt in dat de huidige Griekse staatsobligaties worden vervangen door obligaties met een langere terugbetalingstermijn en een lagere rente. Dat betekent dat de schuldeisers van Griekenland maar een deel van hun leningen terugzien. Ook kan de waarde van de obligaties

worden afgewaardeerd. Een herstructurering zou de schuldenlast van de Griekse overheid verkleinen, de overheid zou minder hard hoeven te bezuinigen en dan zou er meer ruimte voor economische ontwikkeling zijn.

Private schuldeisers gingen in 2012 al akkoord met herstructurering. Het grootste gedeelte van de Griekse staatsschuld is echter in handen van andere eurolanden en instellingen als het IMF, ECB en diverse noodfondsen. Het kwijtschelden van schulden ligt bij hen erg gevoelig; belastinggeld zou dan gebruikt moeten worden om de schulden van een ander land af te lossen. De Griekse minister van Financiën Varoufakis, die begin februari 2015 diverse eurolanden bezocht om gedeeltelijke schuldenkwijtschelding te bespreken, kreeg dan ook nul op het rekest.

Dijsselbloem en Varoufakis tijdens de Eurogroep 11-02-2015 – Copyright: Flickr.com/ 92227533@N07

Dreigende Grexit

Omdat de lidstaten het maar niet eens konden worden met Griekenland, dat herstructurering (en dus gedeeltelijke kwijtschelding) van de schulden wilde, besloot de Eurogroep in februari 2015 om het hulpprogramma dat in maart af zou lopen tot juni te verlengen. In ruil voor de laatste leningen uit dat programma eisten eurolanden, het IMF en de ECB dat de Grieken concrete hervormingsplannen zouden indienen en uitvoeren. Zo moest de nieuwe Griekse regering werken aan de aanpak van belastingontduiking en corruptie, en aan hervorming van het pensioensysteem.

De gesprekken over de Griekse hervormingslijst verliepen sinds februari erg stroef. Griekenland wilde niet aan pensioenen tornen en vroeg om schuldverlichting. De dreiging van een Grieks bankroet en een vertrek van Griekenland uit de eurozone ('Grexit') werd daardoor steeds groter. Zonder verdere financiële hulp kon Griekenland niet voldoen aan de betalingsverplichtingen, zoals aflossing van de schulden bij de Europese partners en het IMF. De Griekse autoriteiten lieten op donderdag 4 juni 2015 weten dat

Griekenland vier betalingen aan het IMF die gepland stonden voor juni in een keer moest voldoen. Door deze bundeling moest Griekenland uiterlijk 30 juni 2015 het totaalbedrag van 1,5 miljard euro aan het IMF betalen. Dat lukte niet.

Referendum 5 juli 2015

Op dinsdag 30 juni 2015 liep het leningenprogramma aan Griekenland af, nadat de onderhandelingen tussen de Griekse premier Tsipras en de overige staatshoofden en regeringsleiders in de Europese Raad een aantal dagen eerder stuk liepen. Ook in de eurogroep werd vervolgens geen overeenstemming bereikt. Tsipras kondigde daarop een referendum aan over de voorstellen van de financiers.

De onderhandelingspartners van Griekenland waren onaangenaam verrast door deze aankondiging. Dit betekende dat Griekenland geen aanspraak meer kon maken op het laatste deel van de steun uit het tweede hulpprogramma omdat er geen overeenstemming werd bereikt voor het aflopen van het steunprogramma.

Het referendum in Griekenland vond plaats op zondag 5 juli. De vraag op het stembiljet luidde: *“Moet het voorstel dat is voorgelegd door de Europese Commissie, de Europese Centrale Bank en het Internationaal Monetair Fonds tijdens de eurogroep van 25 juni 2015, dat bestaat uit twee delen die samen hun allesomvattende voorstel vormen, worden geaccepteerd?”*

De Griekse regering adviseerde de bevolking 'nee' te stemmen. Een ruime meerderheid van 61 procent van de bevolking volgde dit advies op en stemde in het referendum tegen de voorstellen van de geldschieters.

Derde steunpakket

Na het 'nee' van de Griekse bevolking werden extra bijeenkomsten van de eurogroep en Eurotop ingelast. Veel Europese leiders zeiden openlijk het vertrouwen in de Griekse regering te hebben verloren. Toch werd tijdens die extra Eurotop op 13 juli 2015 na urenlang overleg een akkoord bereikt over voorwaarden voor een nieuw, derde pakket aan leningen van zo'n 86 miljard euro aan Griekenland.

Het akkoord leidde tot veel negatieve reacties in Griekenland, vooral onder de nee-stemmers van het referendum en een aantal partigenoten van premier Tsipras. Tsipras zelf verkondigde dat hij niet in het akkoord geloofde, maar wel de verantwoordelijkheid zou nemen voor de uitvoering ervan. Eurogroepvoorzitter Dijsselbloem was positiever en stelde dat "deze overeenkomst een kans biedt om de Griekse economie weer op de rails te zetten".

De voorwaarden voor verdere onderhandelingen over dit driejarige steunpakket bestaan uit bezuinigings- en hervor-

mingsmaatregelen, zoals de verhoging van btw en de pensioenleeftijd. Ook moet de arbeidsmarkt worden gemoderiseerd en moet het juridische en bancaire systeem worden veranderd om kosten te besparen. Een zeer omstreden punt is de oprichting van een Europees fonds dat staatsbezittingen gaat verkopen en staatsbedrijven gaat exploiteren. Dat moet uiteindelijk 50 miljard euro opleveren.

Het Griekse parlement stemde op 16 juli in met de doorvoering van een groot deel van de afgesproken bezuinigingsmaatregelen in ruil voor een overbruggingskrediet van 7,16 miljard euro afkomstig uit het Europees financieel stabilisatiemechanisme (EFSM). Dit noodkrediet was noodzakelijk voor een grote afbetaling aan de ECB en het IMF en om de Griekse bankensector draaiende te houden. Nadat de parlementen in de eurolanden instemden met de noodlening kon Griekenland op 20 juli de schuld aan het IMF en het ECB aflossen.

Op 23 juli stemde een meerderheid van het Griekse parlement in met de verdere maatregelen die nodig waren voor verdere onderhandelingen over het financiële steunpakket dat op de top van de eurozone was overeengekomen. Er was weinig tijd voor de onderhandelingen omdat Griekenland op 20 augustus weer een betaling van circa 5 miljard euro moest doen aan de ECB.

Ook wilden de eurolanden dat het IMF deel zou nemen aan een derde steunpakket, maar de president van het IMF, Christine Lagarde, gaf aan dat een financieel reddingsplan niet levensvatbaar was zonder schuldverlichting. Ondanks eerdere uitspraken over het uitsluiten van enige vorm van schuldverlichting voor Griekenland door meerdere eurolanden, stelde eurocommissaris Dombrovskis dat het kwijtschelden van schulden toch onderdeel uit zou maken van de onderhandelingen om zo het IMF bij de onderhandelingen te blijven betrekken.

Op 11 augustus werden de onderhandelingen tussen de Griekse regering en de geldschieters over het driejarig leningenprogramma van circa 86 miljard euro, afkomstig uit het Europees noodfonds ESM, afgerond.

De Griekse regering moest 35 maatregelen implementeren voordat het leningsprogramma van kracht werd. Het ging onder andere om de verkoop van staatseigendommen (privatisering), verhoging van de belasting op zeeschepen, verlaging van de prijs van generieke geneesmiddelen, geleidelijke afschaffing van de mogelijkheid op vervroegde pensionering, het schrappen van belastingvoordelen voor de eilanden per 2016, hervormingen van de productmarkten, en deregulering van de energiemarkt.

Op 14 augustus stemde het Griekse parlement in met de

voorwaarden voor het derde steunpakket. Later die dag zette de eurogroep het licht op groen voor het nieuwe programma. Een aantal nationale parlementen moesten nog instemmen met het pakket. De Duitse Bundestag en de Nederlandse Tweede Kamer gingen op 19 augustus als laatste akkoord. Later die dag bekrachtigden de ministers van financiën van de eurolanden in het bestuur van het ESM dit derde pakket. Hierdoor kreeg Griekenland op 20 augustus zijn eerste lening van 26 miljard en kon het aan zijn betalingen voldoen.

In vergelijking met voorgaande noodsteun aan Griekenland was het draagvlak in de Tweede Kamer wel afgenomen. CDA en GroenLinks waren tegen een derde steunpakket, waar eerdere maatregelen nog wel op hun instemming konden rekenen. VVD, PvdA, D66 en de fractie-Klein spraken wel hun steun uit. Binnen de VVD-fractie steunde het lid Taverne als enige een motie van het CDA (21501-07, nr. 1300) die het kabinet ocriep niet in te stemmen met nieuwe steun. Een andere motie (21501-07, nr. 1299) waarin de Kamer expliciet haar steun uitsprak voor het derde steunpakket werd verworpen, omdat de VVD-fractie zich onthield van stemming. Premier Rutte had de motie eerder ontraden, met als argument dat het kabinet de Kamer niet om steun had gevraagd en de Kamer wordt geacht te hebben ingestemd tenzij zij zich in een motie tegen het pakket zou uitspreken.

Nadat Griekenland op donderdag 20 augustus aan zijn betalingen had voldaan, riep premier Tsipras zijn regering bijeen. Later op die dag diende de premier het ontslag in van zijn regering en hij schreef vervroegde verkiezingen uit. Deze verkiezingen vonden plaats op 20 september 2015. Syriza won deze verkiezingen, Tsipras werd opnieuw premier.

De Europese leiders feliciteerden Tsipras met zijn herverkiezing, maar riepen hem tegelijkertijd op om de in Europa gemaakte afspraken na te komen. Eind oktober staat de eerste evaluatieronde op het programma. Wanneer zou blijken dat de Grieken zich niet aan de afspraken hadden gehouden, kregen ze de twee tranche van het noodfonds niet. Pas na de tweede tranche kan er ook gesproken worden over mogelijke schuldenverlichting.

Op 17 oktober 2015 heeft het Griekse parlement ingestemd met de hervormingen. Dit betekent dat er nieuwe belastingen komen, de pensioenleeftijd omhoog gaat en de straffen voor belastingontduiking worden verhoogd. 154 parlementsleden stemden voor de hervormingen en 140 leden stemden tegen. De goedkeuring van het pakket was een van de voorwaarden voor verdere financiële steun. Inmiddels kan ook de tweede tranche worden uitgekeerd, nadat de Grieken nieuwe hervormingsmaatregelen hebben aangenomen. Eurogroepvoorzitter Dijsselbloem bevestigde op 22 november 2015 dat Griekenland nieuwe leningen krijgt.

Economische indicatoren

Indicator	Begrotings-tekort/-overschot overheid	Hoogte staats-schuld als % van bbp	Gem. werkloosheid
2005	-5,2%	100%	10%
2006	-5,7%	106,1%	9%
2007	-6,5%	107,4%	8,4%
2008	-9,8%	113,0%	7,8%
2009	-15,6%	129,7%	9,6%
2010	-10,7%	148,3%	12,7%
2011	-10,2%	171,3%	17,9%
2012	-8,7%	156,9%	24,5%
2013	-12,3%	175%	27,5%
2014	-3,5%	177,1%	26,5%

Bron: Eurostat

Argumenten in de discussie

Hieronder staan een aantal veel gehoorde argumenten, waarbij bijna altijd wel kanttekeningen te maken zijn. Dat maakt een oordeel niet eenvoudig. Europa is wikken en wegen.

Andere eurolanden moeten Griekenland financieel redden. De stabiliteit van de hele eurozone staat onder druk. Zeker omdat een verminderd vertrouwen in de euro ook grotere Europese economieën als Spanje in de problemen brengt. Daarom moeten andere eurolanden Griekenland financieel te hulp komen.

Griekenland moet zijn eigen problemen oplossen

Andere landen moeten Griekenland niet te hulp schieten. Het begrotingstekort van de Grieken is hun eigen probleem. Belastingbetalers uit andere landen hoeven daar niet voor op te draaien. De Grieken zullen dus flink moeten bezuinigen, ook om enige geloofwaardigheid in Europa te behouden.

Griekenland valt niet meer te redden

Het gaat Griekenland nooit lukken de hervormingen en bezuinigingen door te voeren. Het begrotingstekort is simpelweg te groot. De maatregelen uit het bezuinigingsplan zijn zo drastisch, dat de vakbonden in opstand komen.

Ir. J.R.V.A. (Jeroen) Dijsselbloem

Jeroen Dijsselbloem (1966) is sinds 5 november 2012 minister van Financiën in het kabinet-Rutte II. Op 21 januari 2013 werd hij tevens voorzitter van de eurogroep. Hij was van van 28 maart 2000 tot 23 mei 2002 en van 20 november 2002 tot 5 november 2012 Tweede Kamerlid voor de PvdA. In de Kamer was de heer Dijsselbloem onder meer woordvoerder integratiebeleid en onderwijs. Verder was hij voorzitter van de parlementaire onderzoekscommissie onderwijsvernieuwingen. Hij was vicefractievoorzitter en in 2012 waarnemend fractievoorzitter. Voor hij Kamerlid werd, was hij plaatsvervangend hoofd van het stafbureau Algemene Leiding van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Voornamen (roepnaam)

Jeroen René Victor Anton (Jeroen)

Personalialia

Eindhoven, 29 maart 1966
Rooms-Katholiek (opgevoed)

Partij/stroming

PvdA (Partij van de Arbeid), vanaf 1985

Hoofdfuncties en beroepen

- medewerker PvdA Eurodelegatie (politiek assistent E.P. Woltjer, lid Europees Parlement), van 1993 tot 1994
- beleidsmedewerker PvdA-fractie Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 1993 tot 1996
- lid gemeenteraad van Wageningen, van 15 april 1994 tot 1996
- politiek-bestuurlijk medewerker stafbureau van minister Van Aartsen, ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, van 1996 tot september 1998
- politiek-bestuurlijk medewerker (vanaf medio 1999 plaatsvervangend hoofd) stafbureau van staatssecretaris Faber, ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, van oktober 1998 tot 28 maart 2000
- lid Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 28 maart 2000 tot 23 mei 2002
- lid Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 20 november 2002 tot 5 november 2012

- waarnemend fractievoorzitter PvdA Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 20 februari 2012 tot 20 maart 2012
- minister van Financiën, vanaf 5 november 2012

Partijpolitieke functies

- lid bestuur PvdA afdeling Wageningen, van 1986 tot 1989
- lid bestuur Alfred Moser Stichting, van 2002 tot juli 2008
- lid commissie-Anderson over cultuur en structuur van de PvdA
- coördinator ruimte PvdA-fractie Tweede Kamer der Staten-Generaal, van april 2003 tot maart 2007
- lid PvdA-commissie intergratie en immigratie (commissie-Patijn), 2003
- fractiesecretaris PvdA Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 13 maart 2007 tot 20 mei 2008
- lid commissie PvdA-verkiezingsprogramma 2010, van januari 2010 tot april 2010
- vicefractievoorzitter PvdA Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 20 mei 2008 tot 17 juni 2010
- fractiesecretaris PvdA Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 17 juni 2010 tot 12 oktober 2010
- lid bestuur Stichting ondersteuning Tweede Kamerfractie PvdA
- vicefractievoorzitter PvdA Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 12 oktober 2010 tot 5 november 2012
- lid commissie PvdA-verkiezingsprogramma 2012, vanaf mei 2012

Nevenfuncties

- voorzitter eurogroep (vergadering van de ministers van Financiën van de eurolanden), vanaf 21 januari 2013
- voorzitter Raad van Bestuur ESM (Europees Stabiliteitsmechanisme), vanaf 11 februari 2013
- secretaris Stichting "Het Volkshuis", van 1989 tot 1991
- voorzitter Stichting "Overengh", van 1995 tot 2005
- voorzitter Cultureel Centrum "Het Paard van Troje" te 's-Gravenhage, van juni 2001 tot 2008
- lid Euro-Mediterrane Parlementaire Assemblee, van september 2004 tot november 2006
- lid bestuur Stichting "Willem Drees Lezing", van 2006 tot 2008
- lid Platform "Overheidssturing in de 21ste eeuw"
- lid bestuur Schouwburg Wageningen, tot november 2012
- voorzitter Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals, van mei 2012 tot november 2012
- ondervoorzitter vaste commissie voor Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (Tweede Kamer der Staten-Generaal), van 18 maart 2003 tot januari 2005
- lid Presidium (Tweede Kamer der Staten-Generaal), van 23 november 2004 tot 22 oktober 2007
- voorzitter Tijdelijke Commissie Parlementair Onderzoek

Onderwijsvernieuwingen (Tweede Kamer der Staten-Generaal), van 25 april 2007 tot 22 december 2008

- lid Stuurgroep Parlementaire Zelfreflectie (Tweede Kamer der Staten-Generaal), van 8 december 2008 tot 12 mei 2009
- lid werkgroep jeugdzorg uit de algemene commissie voor Jeugd en Gezin (Tweede Kamer der Staten-Generaal), van 18 december 2009 tot mei 2010
- derde ondervoorzitter Tweede Kamer der Staten-Generaal, van 23 juni 2010 tot 13 oktober 2010

Opleiding

- R.K. lagere school te Son en Breugel
- v.w.o., R.K. "Eckartcollege" te Eindhoven, van 1978 tot 1985
- landbouweconomie, Landbouwuniversiteit Wageningen, van 1985 tot 1991
- bedrijfseconomie, University College te Cork (Ierland), 1991
- milieurecht, Universiteit van Amsterdam, 1996

Activiteiten

- Hield zich in de Tweede Kamer aanvankelijk vooral bezig met verkeer en waterstaat (openbaar vervoer), ruimtelijke ordening en financiën (belastingen) en in de periode 2003-2006 met veiligheid, vreemdelingenbeleid, integratiebeleid en grotestedenbeleid.
- Diende in 2004 samen met zijn fractiegenote Mariëtte Hamer en met Margot Kraneveldt (LPF) een initiatiefwetsvoorstel in over het opnemen van een verplichting aan scholen om bij te dragen aan de integratie van leerlingen in de Nederlandse samenleving. Dit voorstel werd in 2005 wet.
- Deed in 2005 onderzoek naar nieuwbouw in verpleeghuizen (met name naar meerpersoonskamers en privacy)
- Presenteerde in 2005 samen met zijn fractiegenote Ella Kalsbeek het rapport "Tussen Regels en Realiteit" over een praktijkonderzoek naar de publieke dienstverlening. Dit onderzoek betrof de uitvoering in de Jeugdzorg, Sociale Dienst en bij Verpleeghuizen.
- Onder zijn leiding bracht de fractie in 2008 een notitie uit over het integratiebeleid ('de vrijblijvende aanpak voorbij')
- Nam in 2010 de verdediging over van Harm-Evert Waalkens van een initiatiefwetsvoorstel over het verbieden van pelsdierhouderij (Kamerdossiers 30.830 & 32.369)
- Diende in 2012 een samen met Tofik Dibi (GroenLinks) initiatiefwetsvoorstel in over toezicht op en kwaliteitseisen aan aanbieders van particuliere jeugdzorg (33.188)
- Behoorde in 2005 tot de minderheid van zijn fractie die tegen een motie-Kant stemde over invoering van een actief donor registratiesysteem

Als bewindspersoon (beleidsmatig)

- Besloot op 1 februari 2013 op basis van de Interventiewet, en na nauw overleg met De Nederlandsche Bank, tot nationalisatie van de bank SNS REAAL, nadat die bank door grote problemen met de vastgoedportefeuille in actuele nood was gekomen
- Bereikte op 18 december 2013 met zijn collega's uit de EU-lidstaten een politiek akkoord over een Europees resolutiemechanisme. Dit gemeenschappelijke afwikkelingsmechanisme moet er voor zorgen dat wanneer een bank onverhoopt in ernstige moeilijkheden komt, een effectieve, privaatgefinancierde, Europese reactie op komt. Dit akkoord is onderdeel van de zogenoemde Bankenuie.
- Had als voorzitter van de eurogroep een belangrijk aandeel in de uiteindelijke totstandkoming van de Bankenuie in 2014
- Besloot in mei 2015 dat vanaf het vierde kwartaal van 2015 een begin kon worden gemaakt met de verkoop via een beursgang van de genationaliseerde bank ABN AMRO

Als bewindspersoon (wetgeving)

- Bracht in 2012 de Wet op het accountantsberoep in het Staatsblad (Stb. 680). De wet regelt de fusie van het Nederlands Instituut van Registeraccountants (NIVRA) en de Nederlandse Orde van Accountants-Administratieconsulenten (NOvAA), waardoor een publiekrechtelijke beroepsorganisatie ontstaat. Ook de registers voor registeraccountants (RA's) en accountants-administratieconsulenten (AA's) worden samengevoegd. De twee wetten over de RA's en AA's worden ingetrokken. Het wetsvoorstel was in 2011 ingediend door minister De Jager en in 2012 door hem minister De Jager in de Tweede Kamer verdedigd. (33.025)
- Bracht in 2013 samen met minister Timmermans de wet tot stand inzake Goedkeuring van het op 2 maart 2012 te Brussel tot stand gekomen Verdrag inzake stabiliteit, coördinatie en bestuur in de economische en monetaire unie. Dit verdrag heeft betrekking op alle eurolanden en niet-eurolanden uitgezonderd het Verenigd Koninkrijk en Tsjechië. Het moet zorgen voor grotere budgettaire discipline en economische coördinatie en samenwerking tussen eurolanden. (33.319)
- Bracht in 2013 de Wet houdbare overheidsfinanciën (Stb. 531) tot stand. De wet legt vast dat er doelgericht moet worden gestreefd naar houdbare financiën van de collectieve sector in nationaal en Europees verband. Het trendmatige begrotingsbeleid wordt wettelijk vastgelegd, met een nationaal en internationaal genormeerd EMU-tekort. Ook decentrale overheden moeten een gelijkwaardige inspanning leveren bij het respecteren van de normen. Het wetsvoorstel was in 2012 ingediend door minister De Jager. (33.416)

- Bracht in 2015 de Wet beloningsbeleid financiële ondernemingen (Stb. 45) tot stand. In de Wet op het financieel toezicht komen nieuwe regels over het beloningsbeleid van financiële ondernemingen, zoals maximering van de variabele beloning tot 20 procent, publicatieverplichtingen, een verbod op variabele beloning bij steun en voorwaarden voor uitkering bij vertrek (33.964)
- Bracht in 2015 de Uitvoeringswet verordening banktoezicht tot stand. Hiermee worden op basis van een EU-verordening aan de Europese Centrale Bank specifieke taken opgedragen op het gebied van prudentieel toezicht op kredietinstellingen. De verordening introduceert het gemeenschappelijk toezichtsmechanisme (Single Supervisory Mechanism), dat bestaat uit de ECB en de nationale centrale banken van de lidstaten uit de eurozone en (desgevenst) andere EU-lidstaten. (34.049)

Op het gebied van de EU

- Speelt als voorzitter van de eurogroep een belangrijke rol bij het tot stand brengen van een oplossing voor de in problemen geraakte financiële sector van Cyprus. Kreeg wel kritiek te verduren, omdat dat de eurogroep aanvankelijk leek te morrelen aan de bankgarantie voor spaarders in de EU, door spaarders bij Cypriotische banken mee te laten betalen aan het steunpakket.
- Werd op 13 juli 2015 herkozen als voorzitter van de eurogroep

Wetenswaardigheden

Algemeen

- Trad tijdens de formatie van 2012 op als secondant van Diederik Samsom

Uit de privésfeer

Zijn vader was leraar Engels, zijn moeder onderwijzeres

Woonplaats

Wageningen

Publicaties/bronnen

Literatuur/documentatie

- Margriet Oostveen, "De activist, de filosoof en de strateeg", NRC Handelsblad, 18 november 2002
- Klaas Broekhuizen en Leon Willems, "Soufflerend tacticus secondant in formatie", Het Financieele Dagblad, 24 september 2012
- Annemarie Kas en Derk Stokmans, "Rustig en rationeel", NRC Weekend, 12 en 13 januari 2013
- Thij Niemantsverdriet en Erik van der Walle, "Ik ben niet het meest opgewonden type van de PvdA", NRC Weekend, 21/22 september 2013
- Christophe Schmidt, "Ik voel me thuis in Brussel én in Den Haag", Trouw, 10 mei 2014

Familie/gezin

Huwelijk (oud)

ongehuwd samenwonend

Echtgeno(o)t(e)/partner

1 zoon en 1 dochter

Centre for Professional Learning

Professionele verdieping op academisch niveau

Het Centre for Professional Learning van Universiteit Leiden - Campus Den Haag biedt verdiepende en uitdagende cursussen voor hogeropgeleide professionals, die beroepsmatig te maken hebben met het publieke domein. Wij zijn gevestigd in het hart van bestuurlijk Nederland. Wij bieden kennis en inzichten op academisch niveau, met sterke nadruk op de praktische toepassing in uw dagelijkse werk.

Een greep uit ons open aanbod:

- Leergang Toezicht in Transitie
- Leergang Terrorisme, Recht & Veiligheid voor practitioners
- Leergang Politics, Philosophy & Economics
- Leergang Politiek Bestuurlijke Sensitiviteit voor de publieke sector

Maatwerk

In de afgelopen jaren ontwikkelden we maatwerktrajecten in opdracht van onder andere het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, het ministerie van Buitenlandse Zaken, de gemeente Den Haag, de provincie Noord-Holland, het RIVM en AgentschapNL.

**Maak kennis met ons aanbod op www.professionallearning.nl
en volg ons op   **

**Universiteit
Leiden**
Campus Den Haag

Over Universiteit Leiden - Campus Den Haag

Door onze vestiging in Den Haag zijn wij goed bekend met dilemma's van beleid en bestuur. Als geen ander zijn wij in staat die dilemma's te verbinden met vernieuwend onderwijs op academisch niveau. Kijk voor meer informatie op www.campusdenhaag.nl

Universiteit Leiden. Bij ons leer je de wereld kennen

Verzekerd van betrouwbaar
inzicht in Europese wet-
en regelgeving

EU Monitor

Volledig inzicht in alle relevante informatie

Hoe blijft uw organisatie up-to-date?

Informatie over de Europese wet- en regelgeving staat verspreid over veel bronnen.

Overzicht krijgen is tijdrovend en mogelijk mist u belangrijke informatie. Up-to-date blijven is haast onmogelijk.

Alle bronnen gemonitord

De EU Monitor volgt real time alle relevante bronnen met informatie over Europese wet- en regelgeving:

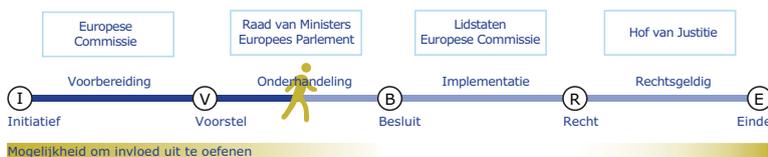
- EUR-Lex
- OEIL
- registers van de Raad van Ministers en Europese Commissie
- websites van diverse EU-instellingen
- alle EU agentschappen
- diverse bronnen met formele Nederlandse standpunten, nieuws en weblogs van politici

Berichtgeving overzichtelijk gepresenteerd in één scherm

Alle voor u relevante berichten worden binnen één scherm op maat gepresenteerd. De informatie is toegankelijk via pc, tablet en smartphone.

Informatie, context, status en vervolgstappen in één dossier

Alle informatie wordt in een bredere context aangeboden in één dossier. Hierdoor zijn status, agenda, vervolgstappen en onderlinge relaties tussen de verschillende stakeholders direct inzichtelijk.

Uw organisatie automatisch geïnformeerd

Op basis van uw wensen wordt uw gehele organisatie op de hoogte gebracht via:

- alerts voor specifieke gebeurtenissen
- automatische nieuwsbrieven op maat
- door ANP samengestelde nieuwsbrieven
- intranet feeds

“Dankzij de EU Monitor informeren wij onze klanten efficiënt, direct en op maat. Zo worden kansen gesignaleerd en kan tijdig worden bijgestuurd!”

Evert-Jan Mulder
Principal Consultant, PBLO

Enkel relevante informatie ontvangen

Experts van ANP en PDC kunnen ondersteunen bij de inrichting op maat. Op deze wijze signaleert uw EU Monitor enkel voor u relevante informatie. Daarnaast vindt u zelf eenvoudig informatie binnen een lijst met vaste profielen zoals 'energy', 'mobility', 'care'.

Uw nieuwsbrieven ook verzorgd door het ANP

Uw EU Monitor wordt desgewenst ingericht zodat u uw organisatie op maat informeert, automatisch of handmatig, middels alerts, nieuwsbrieven of intranet feeds. U kunt het ANP ook inschakelen om nieuwsbrieven samen te stellen en te versturen. Zo is uw organisatie dagelijks 's ochtends vanaf 06.00 uur geïnformeerd.

Een product van PDC en het ANP

In de EU Monitor worden de krachten van PDC (informatie-architectuur) en het ANP (nieuws en media) gebundeld. PDC houdt zich onder andere bezig met informatievoorziening rondom parlementaire besluitvorming. Zo werken PDC en de Eerste Kamer al samen sinds 1974 op het gebied van elektronische informatie- uitwisseling waar ook de website EersteKamer.nl onder valt.

Uitbreidingsmogelijkheden

De EU Monitor biedt al inzicht in het Nederlandse standpunt betreffende Europese besluitvorming. De EU Monitor kan worden uitgebreid met de Parlementaire Monitor of Politieke Monitor. Hiermee bent u ook verzekerd van betrouwbaar inzicht in nationale parlementaire besluitvorming, opinie en nieuws.

Inrichting EU Monitor

Basis componenten

- Preview dossiers
- Nieuwe dossiers
- Wetgevende agenda
- Status en besluitvorming
- Openbare raadplegingen

Extra componenten

- Agenda EU algemeen
- EU Nieuws
- Nieuwe documenten EU

Uitbreidingsmogelijkheden

- Parlementaire Monitor
- Politieke Monitor
- Subsidie Monitor

Ben jij een young professional en woon of werk je in Den Haag? Dan wordt het tijd dat je YoungTheHague leert kennen!

YoungTheHague verbindt & inspireert

YoungTheHague is hét stadsbrede netwerk waar overheid en bedrijfsleven samenkomen: een netwerk voor alle young professionals in Den Haag. Dankzij YoungTheHague kunnen young professionals contacten opdoen buiten hun eigen organisatie en een 'kijkje over de schutting' nemen.

Benieuwd welke YoungTheHague evenementen eraan komen of wil je zelf actief worden? Check de agenda en vacatures op www.youngthehague.nl!

Geen lidmaatschap

Je hoeft geen lid te zijn van YoungTheHague om deel te nemen aan de activiteiten. Sterker nog: er bestaat geen officieel lidmaatschap. Per activiteit kun je je aanmelden.

Benieuwd naar YoungTheHague evenementen of wil je zelf actief worden binnen YoungTheHague? Check de agenda en vacatures op www.youngthehague.nl!

Volg YoungTheHague ook op social media:

“Het leuke van YoungTheHague is dat je op een snelle en informele manier met veel nieuwe mensen in contact komt. Je kunt makkelijk in je eentje aanwaaien bij een evenement.”

VRIJDAG 18 DECEMBER

SABRINA STARKE

PRACHTIGE STEM VAN ÉÉN VAN NL'S BESTE ZANGERESSEN IN VERFIJNDE JAZZ-MUZIEK.

ZATERDAG 19 DECEMBER

NEW COOL COLLECTIVE

UPTEMPO MIX VAN SOUL, JAZZ EN POP AANGEVULD MET DE RETRO
POP-JAZZ VAN MARC REILEY.

ZONDAG 20 DECEMBER

TOWER OF POWER

AMERIKAANSE SOUL, FUNK EN RHYTHM- EN BLUESHELDEN, BEKEND VAN HITS
ALS 'SOUL WITH A CAPITAL S'.

ZONDAG 20 DECEMBER

JACCO GARDNER

PSYCHEDELICA MET EEN 60'S SOUND.

ZONDAG 27 DECEMBER

40UP VS. GLITTERCLUB

DE 40 GEPASSEERD? NOU ÉN! ER MAG GEDANST WORDEN!

PAARD
VAN
TROJE

PRINSEGRACHT 12 DEN HAAG

WWW.PAARD.NL

TROTSE PARTNER VAN HET HAAGSCH COLLEGE

REPRO- VAN DE KAMP

PAPIER | DIGITAAL | 3D

WEGASTRAAT 40, DEN HAAG | TELEFOON: 070-3476464

WWW.REPROVANDEKAMP.NL